

La crôs di poaritt

Autor(en): **Glauco**

Objektyp: **Article**

Zeitschrift: **Quaderni grigionitaliani**

Band (Jahr): **14 (1944-1945)**

Heft 2

PDF erstellt am: **27.07.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-14770>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern. Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

La crôs di poaritt

Düü strepenón da coéur

Roba da jêr, d'incoêu e da doman

di *GLAUCO (Ulisse Pocobelli)*

Prim tambussòn

La gent:

UL BOCIA — gogninell da quindas an, o li adrè
LUISIN — muradoo
ROCCH — muradoo
VINCENZ — manoàl

Sul lavoréri, intratant ca se finiss
da mett a tècc la cà: ul bocia l'è sòta
a fa parzèpità 'l Vincenz.

VINCENZ

Sent, bocia o ta vee a toeula, o ta morisni i oss:
Dì, indoa ta l'è cascjada? rispond on poo, baloss,
brigant, carna da coll: di indoa ta l'è cascjada?
Varda che 'n di o l'altro t'an dò 'na masarada
da piü podè di: pan.... Vegn on poo scià da prèss!
Ta scapatt, eh, canaja! Ma ta brancarò stèss!
Oh, i lègor i 'sa ciàpa anca senza còr, va là....

BOCIA (ridendo)

Cippilimerli!... ciàpom, se ta see bon! vegn scià!

VINCENZ

Isto veh! se ta branchi t'an dò 'na soppessada....

BOCIA (c. s.)

Ah, ah, ah, ah, ah, ah!... mi l'ho minga tocada.

ROCCH (dall'alto)

Cossè fotee? Ma moeuvat, facia da tütt i di
Bocia, sa fett? ta'l see che nüm devom fini
pai sès o no: se bätatt la fiàca a 'sta manèra
la piccarem piü sü stasira la bandera
dal feragost: Bocieta!... ma indoa al s'è sprefondaa?

BOCIA

Ma vegni: dem almen ul temp da tirà 'l fiaa!
Credii che g'abia i àr? credii, divòlt, ca gòra?
l'è longa la tirada sü e giò par l'andadòra!
poss minga fam in cènt.

LUISIN (dall'alto)
Bocieta, indoa sètt?

BOCIA

Som chi in baracca.

ROCCH

quèll ga l'ha tajaa 'l filett!
Ta l'è sentüü Luisin? al g'ha anmò reson lü:
se ta fee cünt da digh quaicoss al salta sü
come 'n giüdee a rispond: orco scianpin, che ròpp!

LUISIN (chiamando)

S'e voeurii fagh, jè fioeu! Bocia, sètt scià coi còpp?

BOCIA

Ma vegni, uff che barba!

VINCENZ

sa gh'ett da rangognà?
Dess branchi 'n tanganell e ta la fò passà
la smòrbia veh, canaja!... Ah si... ta voeu sgognam?
ta soni 'n s'lavadènc...

BOCIA (piagnucolando)

Luisin, al voeu picam!...

LUISIN

Ma chii?

BOCIA

UI Vincenz...

LUISIN

Parchè?

VINCENZ

Parchè l'è 'n dispresiös:

al m'ha scondüü la pipa!

BOCIA

La pipa?... l'è li a pòs
press al bagnoèu.... al fà a posta....

ROCCH

Nem, nem, mochèla li
e sübit, porco'l gess, prima ca vegna mi
a tocav sü 'n poo 'l temp.

BOCIA (a Vincenz, sottovoce)

Ta see content adess?

Mett giò tanto stüaa par 'na pipa da gèss
ca var trii ghei!... Dess jütom: mettom sti còpp in spala....

Glauco - Uisse Docobelli -

VINCENZ

In paga ca ta see insci bravo a dam la bala?
Ben s'ciao, par stavolta ta dò anmò 'n colp da man....
Ecco.... tamòna e mètich poeu minga fin doman
a portai sü....

BOCIA (allontanandosi)

Madona, ga voeu squasi mezz'òra
a riva sü: l'è longh 'sto pont da la malòra !...

LUISIN (al Rocch)

L'è scià, poro bocietà! l'è scià cargaa da còpp
e 'l ga da fà a portai: al fa ancamò fin tropp.
Sè 'l sa perd via 'n poo, in fond, l'è la soa età!
Quattordas ann e mezz! l'età dal giügatà!
l'età da vèss tacaa ai cotin da la soa mam
e andà a batt la giornata par no pati la fam!...
Divolt mi maledissi sto porco mond baloss,
in dal vedè 'sto tòs, che l'ha da fà i oss,
a tirà 'l coll strüpiaa dal pes che 'l porta in spala,
intant che tanti d'altri jè foeu a giüga la bala
e a còr in mezz ai praa a god e l'aria e 'l soo!
Cossè 'sa po pretend püssee, disim on poo!
Disim on poo cossè ca l'ha da fa püssee?
Si, l'è 'n poo viv....

ROCCH (pronto)

On poo! l'è 'n diavol, l'è 'n giüdee:
l'è 'n ropp da branca sü ma con la moeuja rossa,
quell l'è, Lüisin! e se 'l pò fatan vüna grossa
la fà e volontera: l'è vün da quii sognan
che prima al tira 'l sass e poeu al ta scond la man.

LUISIN

Ma l'è da bon comand e l'è minga cativ
e 'sa pò minga di che 'l sia 'n schiva fadigh.
È poeu — ho da divan vüna — mi par me cünt da mi
i fioeu a la soa età ma pias che i sia insci.
Ma quanti fioeu, Rocchin, gh'è incoeu compagn da quell
ca porta a cà a la mam, por tòs, fin l'ultim ghell?
Baloss fin ca voeurii, ma che capiss i ropp
in aria.

ROCCH

Oh, in quanto a quell an n'ha capiss fin tropp!
L'è minga 'n papatas: quell no: ma 'n bargnifon
che certi volt, Lüisin, j'ha tira foeu i s'berlon!
Al fa girà la scüffia: i man i ta visiga
e allora, ma capissat, che sa dev fa fadiga.....

LUISIN (ridendo)

A minga pestà giò! capissi bè, Rocchin!
ma quand j ha fà, i ha fà insci ben, poro gognin,
ca sa dev rid e s'ciao!

ROCCH

Quand s'è da lüna bona!
ma quand s'è mal scenaa o sott sòra con la dòna?...

BOCIA (ansando)

Ho da pondai giò chi, sti copp?

LUISIN

Sì, lassai li
sul pont ben impignaa che i fo passà sü mi.

BOCIA

Ga 'n voeu ancamò, divolt?

ROCCH

Jè assee, an avanzarà anmò.

BOCIA

Alora, se 'l saveva, podeva lassai giò.
Tàs, tàs, ganassa poch, lapèta! va da bass
e digh insci al Vincenz che 'l ma porta sü 'n fass
da quii listòn....

BOCIA

Va ben, ho già capii: i liston.

ROCCH

Ti, intant scova sü ben da par tütt i canton:
tira da dent i fèr: i sacch e i catanai
e lassa in gir nagott, nagott, gnanca 'n büscai
Intant nüm chi finissom: quistion d'on ora pena
poeu picom la bandèra sü là in scima a l'antena.

BOCIA

Ga pensi mi! e stasira ma sentarii a cantà
parchè, regioo, stasira, cascì foeu 'l lüv da cà!

LUISIN

Poro bocieta!

BOCIA (si allontana, cantando)

Mamma mia, dammi cento lire
che in America voglio andar. (bis)

VINCENZ

Mi ta darèss sui corni stò manigh da badi....

BOCIA (pronto)

Sta poeu a vedè, Vincenz, se mi starò poeu di
a ciapall sü !.. Ma intant comenza a tapascià
e impressa, che 'l Rocchin gh'è poch da fall specià
che lü al s'inversa sübit e alora al perd ul cò
e quand l'è foeu di pezz chi jha ciapa je sò....
L'ha dii da portàgh sü un ròtol da bordiòn....

VINCENZ

On ròtol da bordiòn? da fan? Disat da bon?
Guarda veh, spoeuola, guarda !....

BOCIA

Fa svelt domà, va sü

che l' spèta domà quèll!

(fra se) Adess ga l'ha da lü

sui corni 'l so bordiòn: fùrios comè ca l'è
al Rocch, e se 'l fa tant da rivoltass indrè
a di quaicòss, l'è bon da fàmal gora giò
dal pont, col so bordiòn, a spatasciass ul cò.
Mi, già, a bon cünt, cifoli !... Vincenz, dèss rangiat ti:
ta impararee a inzibim sui corni 'l tò badì!
(fischièta una vecchia canzone)

LUISIN

Vincenz, ma indoa ta vètt con quèll bordiòn in spala?
(fra se) Ta voeu vedè che 'l bocia al ga dai anmò la bala!
Ma cossè voeutt che 'n fàgom, adess, nüm dal bordiòn?

ROCCH

Ta see andai a fai fà, linosa, sti liston?

VINCENZ

Ma che listòn?

BOCIA (tra se)

Ga sem!

ROCCH

Ma che listòn? Cucù!

Cossè 'l t'ha dii 'l bocietà, o tabacch, da portà sü?

VINCENZ

On rotol da bordiòn.

ROCCH

Oca, balord!

VINCENZ

Ma Rocch!

ROCCH

Che Rocch, e minga Rocch: t'hal see s'e sètt? n'orocch!
ta see 'n gogoo !... ma s'ciao: ta ghe ancamò fortüna

parchè ta m'e ciapaa ca som da bona lüna
che 'sa ta ma ciapavat in vün da quii moment
ca disi mi, ta dava vün da qui tegnament!....

VINCENZ

Se ga n'impodi mi, se 'l bocia!....

ROCCH (pronto)

Parla piü

e fila gio da bass: jütich e netà sü
e guai, neh, se va senti a zacognà.....

VINCENZ

E i liston?

ROCCH

È andai giò 'l Luisin a toeu: guardee, toson,
da disgagiass: chi 'n sci par cünt da nüm gh'em piü
domà sto boconin da tècc da quarcia sü
e poeu nüm em finii. Manca piü poch ai ses
e par i ses sa dev finì. S'em donca intes?
Avanti, gamb in spala: toson, andem, degh sòtt,
se no je scopazzon invece dal risòtt,
Sü, via, tabaca, marc!

VINCENZ

A vò, a vò, a vò!

(fra se) Baloss d'on bociètascia! Dèss g'al dò mi.... g'al dò!...

LUISIN (rude)

Ti ta farè piassè a digh nagòtt e guai
se ti t'al tòcat, veh!... Bèll fà a picà 'n bagai!....
Gh'ètt minga da vergogna? Ciapassala co'n fioeu!

VINCENZ

Ma si, tegnich la part, parchè l'è 'l vost caroeu!

LUISIN

Caroeu o no, ta disi che ta farè 'l piassè
a lassal stà.

VINCENZ

Al ma s'gogna e mi devi tasè?

LUISIN

Va, va, fa impressa! va a fa quèll che i ta dii
e lassa stà 'l bocieta.... regordat!

VINCENZ (allontanandosi)

Ho capii....

(fra se) Ecco, l'è sempro insci: sa gh'è 'n baloss fotüü
tücc i ga tegn a man: l'è sempro protegiüü
Ma porca d'ona pipa!

ROCCH

S'è 'l g'ha da rangognà?

LUISIN

J ga l'ha sü col bocia, che vüna ga l'ha fà
e l'altra, intant, la pensa....

BOCIA

Guarda che 'l ciami, vèh! Tòcom, se ta see bòn...

VINCENZ

Farem poeu dopo i cünt....

ROCCH

In fond al g'ha reson.

L'ha lassa mai istà!.... Ecco! dismètt on bott.....

Ta jee sentüü, Luisin? ta vedat, je già sòtt
a zacognà. Vò mi a fàgala mocà.

Ti t'e finii?

LUISIN

Si, squasi: g'ho anmò da taconà

in gir a 'sto camin.

ROCCH (allontanandosi)

Ben, mi ma invii in giò.

VINCENZ

Sta in gamba, bocia, che ta rivarà sul cò
'na stòrgna vèh!.... (pausa) Ett sentüü? ta ciama i muradoo!

BOCIA (con aria di scherno)

Ma si! disat da bòn? Ma si!... ma guarda 'n poo!
Ciàpan on altro! merlo! son minga insci cojon!

VINCENZ

Ta see da cossè spüzi se ma va sü 'l foton:
ma vegnarà 'l moment da fatala pagà
carne sarada, vèh!

BOCIA (ridendo)

Ah, ah, ah, ah, ah, ah!....

ROCCH

Comè ii anmò d fini? Comè sii sòta anmò
a tacà lit? Moeuvivass, masacri, se da nò
a branchi vün da batt quell'altro.

BOCIA

Mi ho finii!

VINCENZ

Ho bè finii anca mi.

ROCCH

Lifròcch, dèss vedarii
comè sa fà a scovà: sa dèv fà a sta manera....
Ga voeu òli da gòmbat..... L'è pronta la banderà?

BOCIA

L'è pronta: ta la chì: l'è granda assee? l'è bèla?
Adess ga fò là 'l manigh con ona cantinèla....

ROCCH (subito)

Poeu dopo, ti Vincenz, ta vee a inciodala sü
in scima all'audadòra....

BOCIA (pronto)

Vo mi!

LUISIN

Làssal na lü

bocièta.

BOCIA (c. s.)

Nient dal tütt: sa l'è mai bon da fà!

Cossè voeurii che 'l sia mai bon da rampigà!
Scià... scià... la bandèrèta! guardee... Trò foeu i sciavatt
— parchè par rampigà, l'è mei vess a pè piatt —
Scià... scià 'l martell e i cioo e va farò vedè
comè 'sa fà..... Vincenz, ciàpom..... còrrrom adrè!

LUISIN

Fà poeu comè ta voeu.

ROCCH

Guarda comè 'l rampiga!...

LUISIN (dopo breve pausa)

Pòro gognin! Sa ved, però che 'l fa fadiga!
(pausa) Ecco..... l'è sü.... l'è in scima..... l'è sü.... poro bocièta!

BOCIA (batte col martello e poi:)

Ecco l'è franca!

LUISIN

Mettigh anmò 'na quai stachèta,
L'è mei francala ben, divòlt che 'n bòff da vent
i ta la porta via.

BOCIA

Va ben! specii 'n moment...

Som chi mezz inranghii e g'ho da fà a voltam...
(batte di nuovo)

Ecco, va ben insci? Vincenz, vegn sü a ciapam
adèss, se ta see bon! Dam ul badi sul cò!

VINCENZ

G'ho minga tanta prèssa: ta vegnaree bè giò:
parchè ta see li 'nsci, ta alzat tanta la vòs.

BOCIA (ridendo)

Cippelimèrli!

(con un grido d'invocazione) Mam!
(tonfo sordo)

LUISIN (con angoscia)

Oh, pora mi 'l me tos!

— Fine del primo tempo —